

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Institutul de Cercetări Interdisciplinare – Departamentul de Științe Socio-Umane
Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum”
Asociația de Filologie și Hermeneutică Biblică din România
Mitropolia Moldovei și Bucovinei
Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române – Filiala Iași

SIMPOZIONUL INTERNAȚIONAL
**„EXPLORĂRI ÎN TRADIȚIA BIBLICĂ
ROMÂNEASCĂ ȘI EUROPEANĂ”**
Ediția a XII-a

Ediție organizată în parteneriat cu
Primăria Municipiului Iași

Iași, 18-20 mai 2023

Această ediție se desfășoară în Sala gotică a Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi din Iași. Pe acest loc au funcționat prima tipografie din Moldova, unde în 1643 s-a tipărit *Cartea românească de învățătură* a mitropolitului Varlaam, și Colegiul vasilian întemeiat în 1640, urmat în timpurile moderne de Școala Normală „Vasile Lupu”.

Secțiunile paralele se desfășoară în Sala Baptisteriu a Muzeului Mitropolitan Iași.

Pe toată durata desfășurării simpozionului, în Sala gotică poate fi vizitată o expoziție de miniaturi realizate în Atelierul de caligrafie și pictură „Mitropolit Anastasie Crimca” al Mănăstirii Dragomirna. Expoziția rămâne deschisă publicului până la 1 iulie 2023.

* * *

Lucrările simpozionului pot fi urmărite prin următoarele mijloace:

ZOOM:

<https://us06web.zoom.us/j/82635468811?pwd=ekFQWm1uRURWcG40c3dFcStEeUM5dz09> (meeting ID: 826 3546 8811, passcode: MLD)

FACEBOOK:

<https://www.facebook.com/centrulmld/>

Joi, 18 mai 2023
Orele 9.00-13.30

Deschiderea lucrărilor simpozionului
Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

9.00-10.00
Alocuțiuni

Î.P.S. dr. Teofan SAVU, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei
Mihai CHIRICA, Primarul Municipiului Iași
Prof. dr. Ionel MANGALAGIU, Prorector pentru programe de cercetare științifică și transfer de cunoștințe, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
CS II dr. Aurelian PLOPEANU, Director al Departamentului de Științe Socio-Umane, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Pr. prof. dr. Ion VICOVAN, Decan al Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Protos. dr. Elisei NEDESCU, Starețul Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi
Prof. dr. Eugen MUNTEANU, președinte al Asociației de Filologie și Hermeneutică Biblică din România (moderator)

10.00-12.30
Conferințe în plen

10.00-10.50 Sebastian BROCK (University of Oxford) [via ZOOM], *Changing attitudes to Biblical translation, Greek and Syriac: 3rd century BCE to 7th century CE*

10.50-11.20 Vladan TRIJIĆ (National Library of Serbia), *Manuscript research in the National Library of Serbia. An overview*

11.20-11.40 Pauză de cafea

11.40-12.30 Eugen MUNTEANU (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), *Psaltirea în versuri a mitropolitului Dosoftei, trepte ale inventivității poetice.*

12.30-13.30

Prezentări de cărți

Sebastian Brock, *Universul părinților sirieni: o introducere*. Traducere din limba engleză de pr. Constantin Jinga, îngrijirea critică a ediției de ierom. Agapie Corbu, Arad, Editura Sfântul Nectarie, 2023 (**prezintă: Andrei MACAR**).

Biblia după textul ebraic. Iosua. Judecătorii. Ediție îngrijită de Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu, traducere, studii introductive și note de Maria Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu, Melania Bădic, Emanuel Conțac, Octavian Florescu, Victor-Lucian Georgescu, Cristinel Iatan, Alexandru Mihăilă, Delia Mihăilă, Ovidiu Pietrăreanu, București, Editura Humanitas, 2022 (**prezintă: Emanuel CONȚAC și Alexandru MIHĂILĂ**).

Sfântul Dionisie al Alexandriei, (Pseudo) Maxim Mărturisitorul, (Pseudo) Ioan Gură de Aur, *Comentarii și catene la Ecclesiast*. Traducere din limba greacă veche de monahia Parascheva Enache, introducere, note, bibliografie, indici, ediție îngrijită de pr. Dragoș Bahrim și Florin Crișmăreanu, Iași, Editura Doxologia, 2023 (**prezintă: Dragoș BAHRIM și Florin CRIȘMĂREANU**).

* * *

13.30-15.00 Pauză de prânz

Joi, 18 mai 2023
Orele 15.00-19.30

Producerea și transmiterea textului biblic bizantin
(cu prilejul a 700 de ani de la nașterea Cuv. Nicodim de la Tismana)
Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

Moderator:
Alexandru MIHĂILĂ

- 15.00-15.30** Ljiljana PUZOVIĆ, Milanka UBIPARIP, *Commemorative books from the Manuscript collection of the National Library of Serbia*
- 15.30-16.00** Jerzy OSTAPCZUK, *The menologion of the Romanian Tetraevangelion issued in 1561 by Deacon Coresi and its relation to the Early printed Cyrillic liturgical Gospels from XVI century*
- 16.00-16.30** Ion REȘCEANU, *Funcția liturgică a Tetraevangheliarului Sf. Nicodim de la Tismana*
- 16.30-17.00** Iosif CAMARĂ, *Psaltirea bizantină la începuturile scrisului în limba română* [roPsalt, CNCS/CCCDI – UEFISCDI, proiect nr. PN-III-P4-ID-PCE-2020-2939, PNCDI III]

17.00-17.30 Pauză de cafea

17.30-18.00

Prezentarea expoziției de miniaturi realizate în
Atelierul de caligrafie și pictură
„Mitropolit Anastasie Crimca” al Mănăstirii Dragomirna
Prezintă: stavrofora Macrina SĂUCINIȚANU

18.00-19.30 Masă rotundă [în format hibrid]
Există un text eclezial al Sfintei Scripturi?

Moderator: Alexandru MIHĂILĂ
Invitați: Filotheu BĂLAN, Sebastian BROCK,
Sysse G. ENGBERG, Catherine Mary MACROBERT

* * *

19.30 – Cina festivă
(Colegiul „Sfântul Nicolae”)

Vineri, 19 mai 2023

9.00-9.50

Conferință în plen

Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

Mihail NEAMȚU

*Evangelia după Ioan și Frații Karamazov:
Imaginar biblic, Liturghie cosmică și hermeneutica Învierii*

* * *

Orele 10.00-13.30

Problematica hermeneutică

Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

Moderator:

Florin CRÎȘMĂREANU

10.00-10.30 Florin CRÎȘMĂREANU, *Despre un sens uitat al Scripturii*

10.30-11.00 Pavel ROTARU, *Continuitatea dintre spiritualitatea biblică a Psalmilor
Utreniei și spiritualitatea Sfântului Cuvios Siluan Athonitul*

11.00-11.30 Pauză de cafea

11.30-12.00 Marius ALEXIANU, Dimitrie DALIDIS, *Symbolismul sării la Sfântul Irineu
de Lyon*

12.00-12.30 Ilie MELNICIUC-PUICĂ, *Textul biblic în pictura Apocalipsei de la
mănăstirea Sucevița*

12.30-13.00 Marius-Bogdan BORTAȘ, *Reflecții pe marginea sferei conceptuale „nădejde/a
nădăjdii” (subst. ἐλπίς, vb. ἐλπίζω) în cadrul polisistemului literar ecleziial*

13.00-13.30 Toma GANIA, *Sufletul după moarte. Argumente biblice și reflectarea lor în
hermeneutica patristică*

* * *

13.30-15.00 Pauză de prânz

Vineri, 19 mai 2023
Orele 10.00-13.30

Istoria receptării textelor sacre
Sala Baptisteriu, Muzeul Mitropolitan

Moderator:
Felicia DUMAS

- 10.00-10.30** Maria STANCIU ISTRATE, *Ieși cela ce seamănă a-ș semăna sămânța lui ... sau despre rolul parabolei biblice în convertirea unui prinț*
- 10.30-11.00** Felicia DUMAS, *Le Buisson Ardent et l'Acatbiste qui lui est consacré, en langue française*

11.00-11.30 Pauză de cafea

- 11.30-12.00** Anca Mihaela SAPOVICI, *Intertextualitate biblică în textele lui Matei al Mirelor*
- 12.00-12.30** Iulia NIȚESCU, *Referințe biblice și patristice în Viețile mitropoliților din Moscova (secolele XIV – XVI)*
- 12.30-13.00** Mariana NASTASIA, *Studiul inseratelor biblice în scrierea mitropolitului Varlaam, Răspuns împotriva Catihismusului calvinesc*
- 13.00-13.30** Cristian UNGUREANU, *Personaje biblice din Infernul lui Dante și echivalarea lor în traducerile românești*

* * *

13.30-15.00 Pauză de prânz

Vineri, 19 mai 2023

Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

15.00-15.50

Conferință în plen

Noul Testament grec-român de la Mănăstirea Vatoped (2022)

susținută de

Alexandru MIHĂILĂ
(Universitatea din București)

Vineri, 19 mai 2023

Orele 16.00-19.30

Problematica filologică

Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

Moderator:

Mioara DRAGOMIR

16.00-16.30 Mioara DRAGOMIR, *Denumiri ale cărților Bibliei în Hronograf den începutul lumii (Ms. 3517)*

16.30-17.00 Emanuel CONȚAC, *Comentariul la Matei al lui Wolfgang Musculus, sursă de inspirație pentru Tâlcul evangheliilor*

17.00-17.30 Pauză de cafea

Psaltirea în versuri

(cu prilejul a 350 de ani de la apariția *Psaltirii în versuri*)

17.30-18.00 Iraida CONDREA, *Psaltirea în versuri în atenția cercetătorilor basarabeni*

18.00-18.30 Manuela ANTON, *Dosoftei și concepția „Kievul, al doilea Ierusalim”*

18.30-19.00 Florin PURICE, *Textul cărții profetului Iona în Psaltirile lui Dosoftei*

19.00-19.30 Ștefan Lucian MUREȘANU, *Metamorfoza rugăciunii și elementul sacru al enunțării ei (Psalmii – poezia divină)*

* * *

19.00 – Cina

(Colegiul „Sfântul Nicolae”)

Vineri, 19 mai 2023
Orele 16.00-19.30

Hermeneutică biblică
Sala Baptisteriu, Muzeul Mitropolitan

Moderator:
Dragoș MÎRȘANU

16.00-16.30 Dragoș MÎRȘANU, *Omiliile la Faptele Apostolilor ale Sf. Ioan Gură de Aur*

16.30-17.00 Claudiu COMAN, *Teologia unei virgule desprinsă din pasajul din Luca 23, 43*

17.00-17.30 Pauză de cafea

17.30-18.00 Călin POPESCU, *Vânturi sau duhuri în Ps. 103:5? Despre dezvoltarea Scripturii prin traducere*

18.00-18.30 Ana BOBU, *Note despre sfera conceptuală „cunoaștere” în Biblie*

18.30-19.00 Cătălin VARGA, *Retorică și persuasiune în aparatul critic al versiunii Anania 1993*

19.00-19.30 Eusebiu BORCA, *„Și soarele și luna s-au oprit pe loc...” (Ios. 10,13) – perspective istorice, științifice, dubovnicești și misionare ale bătăliei de la Gabaon*

* * *

19.30 – Cina
(Colegiul „Sfântul Nicolae”)

Sâmbătă, 20 mai 2023

Orele 9.00-14.00

Problematica filologică

Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

Moderatori:

Mădălina UNGUREANU, Ana CATANĂ-SPENCHIU

09.00-09.30 Adriana V. BARBU (PANFIL), *Stereotipia discursului jurnalistice religioase*

09.30-10.00 Silvia MAZNIC, *Conexiuni sintactice în textul biblic*

10.00-10.30 Maria-Lucreția CAZAC, *Nume de sărbători și nume de sfinți în Sinaxar. Analiză comparativă între Liturghierul de la Chișinău (1815) și ediția din 2012 a acestei cărți bisericești*

10.30-11.00 Ion-Mihai FELEA, *Lețiuni atipice în textul slavon al psaltirilor slavo-române din secolul al XVI-lea [roPsalt, CNCS/CCCDI – UEFISCDI, proiect nr. PN-III-P4-ID-PCE-2020-2939, PNCDD III]*

11.00-11.30 Pauză de cafea

11.30-12.00 Adela-Marinela STANCU, *Anthroponymes français provenant des fêtes religieuses (II)*

12.00-12.30 Irina Marinela DEFTU, *Modernizarea limbii. Câteva considerații cu privire la traducerea Noului Testament în limba polonă, cu aplicație la versiunile ortodoxe*

12.30-13.00 Astrid CAMBOSE, *Raiul și iadul, o „dogmatică” folclorică în răspunsurile la chestionarul lingvistic B. P. Hasden (1884)*

13.00-13.30 Ștefan ȘUTEU, *Erori biblice și teologice în edițiile științifice ale Istoriei ieroglifice (1705) de Dimitrie Cantemir. Ediția Panaitescu-Verdeș (1965)*

13.30-14.00 Anca Elisabeta TATAY, Cornel TATAI-BALTĂ, *Câteva mostre referitoare la influența moscovită asupra xilogravurii din cartea românească veche (sec. XVII-XIX)*

* * *

14.00-14.30 Închiderea lucrărilor simpozionului

Sala gotică, Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi

Adunarea Generală a

Asociației de Filologie și Hermeneutică Biblică din România

Participanți

- Marius ALEXIANU:** dr., conf. univ., Filologie Clasică, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Manuela ANTON:** dr., cercetător științific III, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române.
- Dragoș BAHRIM:** dr., cercetător, Centrul de Studii Patristice „Sfântul Maxim Mărturisitorul” al Arhiepiscopiei Iașilor.
- Adriana V. BARBU (PANFIL):** dr., drd., Facultatea de Litere, Universitatea din București.
- Filotheu BĂLAN:** monah, cercetător paleograf, Mănăstirea Petru Vodă.
- Ana BOBU:** dr., cercetător independent, Iași / Asociația de Filologie și Hermeneutică Biblică din România.
- Eusebiu BORCA:** dr., lect. univ., Departamentul de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul”, Facultatea de Litere, Centrul Universitar Nord Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca.
- Marius-Bogdan BORTAȘ:** dr., cercetător independent, București.
- Sebastian BROCK:** dr., FBA, prof univ., Oriental Institute, University of Oxford.
- Iosif CAMARĂ:** dr., cercetător științific III, Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum”, Departamentul de Științe Socio-Umane, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Astrid CAMBOSE:** dr., cercetător științific III, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române – Filiala Iași.
- Maria-Lucreția CAZAC:** drd., asist. univ., Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, Iași.
- Claudiu COMAN:** mgr., cercetător independent, Iași / Asociația de Filologie și Hermeneutică Biblică din România.
- Iraida CONDREA:** dr. hab., prof. univ., Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău.
- Emanuel CONȚAC:** dr., conf. univ., Institutul Teologic Penticostal, București.
- Florin CRÎȘMĂREANU:** dr., lect. univ., Departamentul de Filosofie, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Dimitrie DALIDIS:** masterand, Filologie Clasică, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Irina Marinela DEFTU:** drd., Școala Doctorală de Studii Filologice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Mioara DRAGOMIR:** dr., cercetător științific principal I, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române – Filiala Iași.

- Felicia DUMAS:** dr. hab., prof. univ., Departamentul de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Syssel G. ENGBERG:** dr., prof. univ. em., Department of Cross-Cultural and Regional Studies, University of Copenhagen.
- Ion-Mihai FELEA:** dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Toma GANIA:** masterand, Facultatea de Teologie Ortodoxă / Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Andrei MACAR:** drd., Georg-August-Universität Göttingen.
- Catherine Mary MACROBERT:** dr., prof. univ., Faculty of Medieval and Modern Languages, University of Oxford.
- Silvia MAZNIC:** dr., conf. univ., Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău.
- Ilie MELNICIUC-PUICĂ:** dr., conf. univ., Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Alexandru MIHĂILĂ:** dr., conf. univ., Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din București.
- Dragoș MÎRȘANU:** cercetător științific, Centrul de Studii Patristice „Sfântul Maxim Mărturisitorul” al Arhiepiscopiei Iașilor.
- Eugen MUNTEANU:** dr., prof. univ., Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Ștefan Lucian MUREȘANU:** dr., prof. univ., Departamentul de Litere și Limbi Străine, Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Universitatea „Hyperion” din București.
- Mariana NASTASIA:** drd., asistent de cercetare științifică, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române – Filiala Iași.
- Mihail NEAMȚU:** dr., lect. univ., Asociația de Filologie și Hermeneutică Biblică din România.
- Iulia NIȚESCU:** dr., cercetător științific, Secțiunea de științe umaniste, Institutul de Cercetare al Universității din București.
- Jerzy OSTAPCZUK:** dr. hab., prof. univ., Orthodox Theology Department, Christian Theological Academy in Warsaw.
- Călin POPESCU:** dr., Seminarul Teologic Ortodox „Justin Patriarhul”, Câmpulung Muscel.
- Florin PURICE:** drd., Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Ljiljana PUZOVIĆ:** drd., arheograf, Department of Archeography, National Library of Serbia.
- Ion REȘCEANU:** dr., lect. univ., Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din Craiova.
- Pavel ROTARU:** dr., cercetător independent, București.
- Anca Mihaela SAPOVICI:** dr., cercetător științific, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române.

- Macrina SĂUCINIȚANU:** stavroforă, Mănăstirea Dragomirna.
- Maria STANCIU ISTRATE:** dr., cercetător științific I, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – AL. Rosetti” al Academiei Române.
- Adela-Marinela STANCU:** dr., conf. univ., Facultatea de Litere, Universitatea din Craiova.
- Ștefan ȘUTEU:** drd., Școala Doctorală „Paradigma Europeană”, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.
- Anca Elisabeta TATAY:** dr., Biblioteca Academiei Române, Cluj-Napoca.
- Cornel TATAI-BALTĂ:** dr., prof. univ., Facultatea de Istorie și Filologie, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- Vladan TRIJIĆ:** dr., arheograf, Department of Archeography, National Library of Serbia.
- Milanka UBIPARIP:** mgr., arheograf, Department of Archeography, National Library of Serbia.
- Cristian UNGUREANU:** dr., lect. univ., Departamentul de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
- Cătălin VARGA:** dr., drd., Școala Doctorală de Studii Filologice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Comitetul științific

Prof. dr. Eugen MUNTEANU (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, președinte)
Prof. dr. Andrei PLEȘU (Colegiul „Noua Europă”, București)
Prof. dr. Gheorghe CHIVU (Universitatea din București)
Prof. dr. Ioana COSTA (Universitatea din București)
Prof. dr. Rodica ZAFIU (Universitatea din București)
Prof. dr. Mihai MORARU (Universitatea din București)
Pr. prof. dr. Gheorghe POPA (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)
Prof. dr. Mihaela PARASCHIV (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)
Prof. dr. Wilhelm TAUWINKL (Universitatea din București)
Pr. dr. Dragoș BHRIM (Centrul de Studii Patristice „Sfântul Maxim Mărturisitorul” al Arhiepiscopiei Iașilor)

Comitetul de organizare

Dr. Anca BIBIRI
Dr. Ana CATANĂ-SPENCHIU
Dr. Mioara DRAGOMIR
Drd. Claudiu-George DULGHERU
Dr. Ana-Maria GÎNSAC
Dr. Maria MORUZ
Drd. Mariana NASTASIA
Dr. Mădălina UNGUREANU
Dr. Iosif CAMARĂ (secretar)

Secretariatul simpozionului: simpozionmld@gmail.com
Persoană de contact: dr. Iosif Camară (tel.: 0757 142 997)